

Bristningsregistret

Årsrapport 2016

RAPPORT FRÅN GYNOP UTGIVEN MARS 2017
(REVIDERAD APRIL 2017)

REGISTRET UNDERSTÄLLT SFOG

Författare: Eva Uustal, registeransvarig för bristningsregistret, Universitetssjukhuset i Linköping

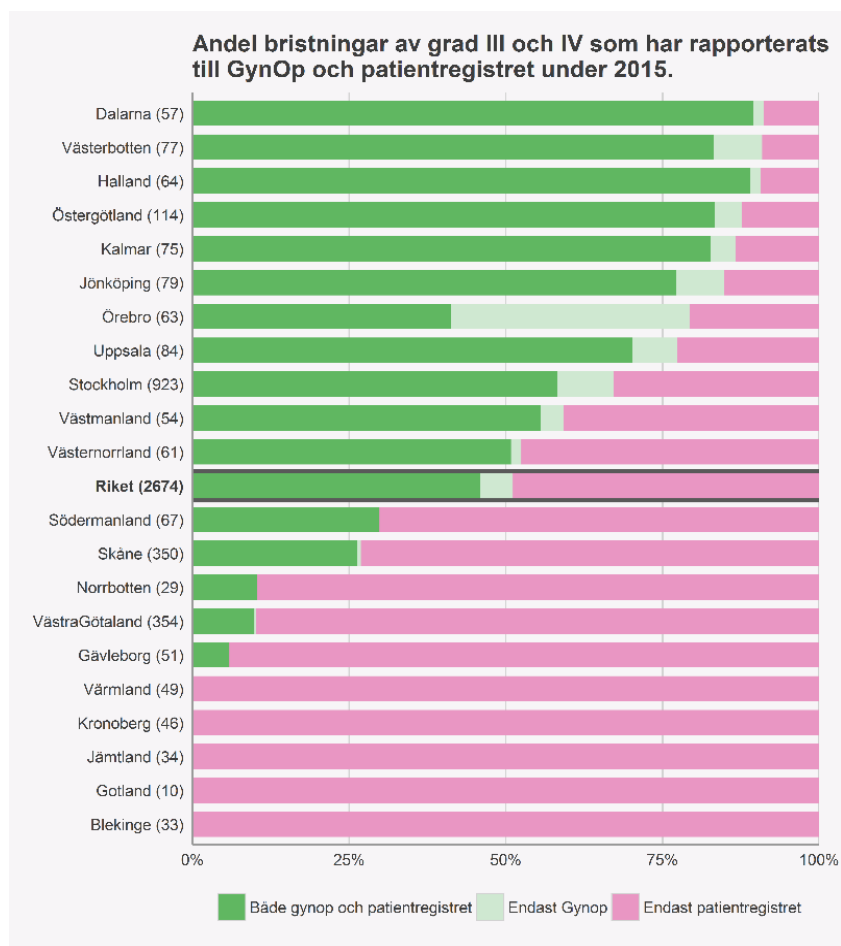
Figurer och dataanalys: Gabriel Granåsen, statistiker GynOp

Årsrapport Bristningsregistret 2016

Bristningsregistret är inne på sitt tredje år. Kunskapen ökar om hur det går för kvinnor efter förlossningsbristningar. Trettiosex av fyrtiofem kliniker rapporterar till registret och på dessa sker 85 % av Sveriges förlossningar.

Ett stort arbete läggs ned på de deltagande klinikerna av läkare, barnmorskor och vårdadministratörer/sekreterare. Täckningsgraden och indatakvaliteten varierar. Där det finns bra rutiner och engagerade personer som påminner och rättar fel fungerar det utmärkt. Där man inte har kvalitetsuppföljning blir data inkompleta.

Figur 1. Andel sfinkterskador grad III och IV som rapporterats till GynOp respektive patientregistret för år 2015.

Nyheter:

Under året har vi skapat möjlighet att generera text och diagnoser om man registrerar bristningen direkt i Bristningsregistret i GynOp. Det kan utnyttjas av kliniker som inte har Obstetrix och/eller om man vill få en bättre operationsmall att skriva i.

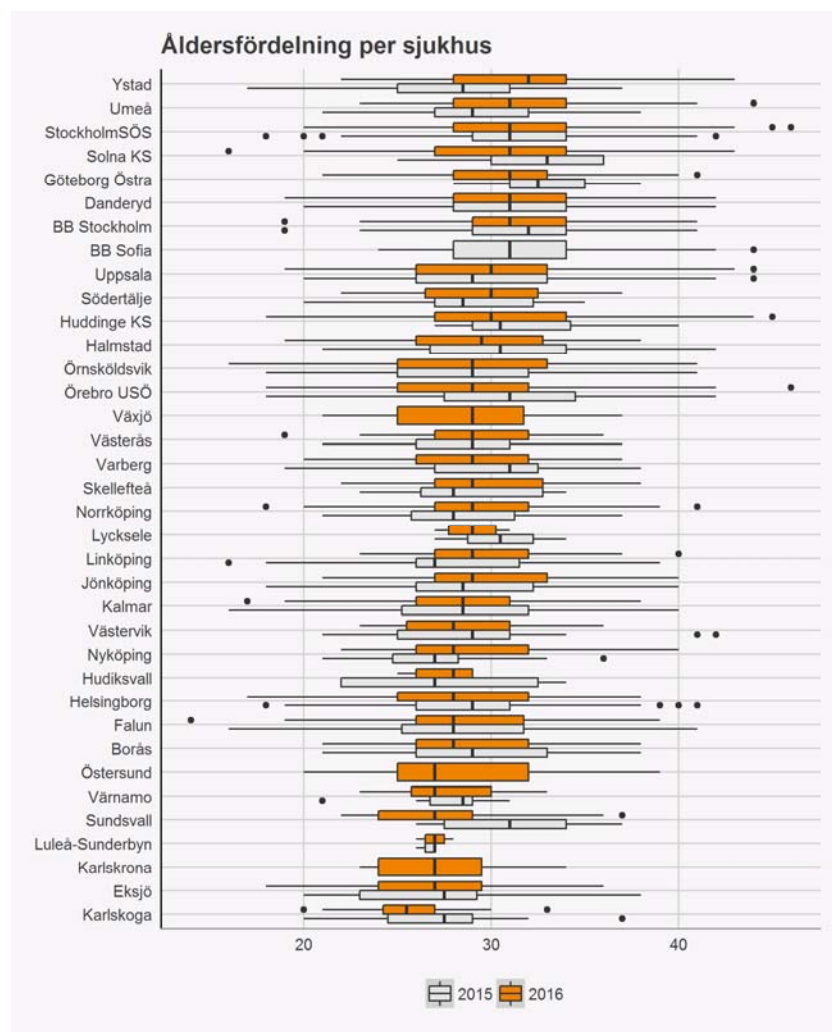
Hur man ska bedöma komplikationer har gett huvudbry, särskilt hos dem som inte bedömer enkäterna direkt i dator där det finns hjälptexter i programmet. I det nya kunskapsstödet om bäckenbottenskador från LÖF, SFOG och Barnmorskeförbundet som webbpubliceras senare i vår finns en utförlig beskrivning om komplikationsbedömning.

I korthet kan man säga att allt som patienten och läkaren uppfattar som avsteg från ett normalt förlopp betecknas som lindrig komplikation. Vid omfattande påverkan på livskvaliteten, t ex besvärande inkontinens, smärta eller om kirurgisk åtgärd krävs, betecknas det som en allvarlig komplikation.

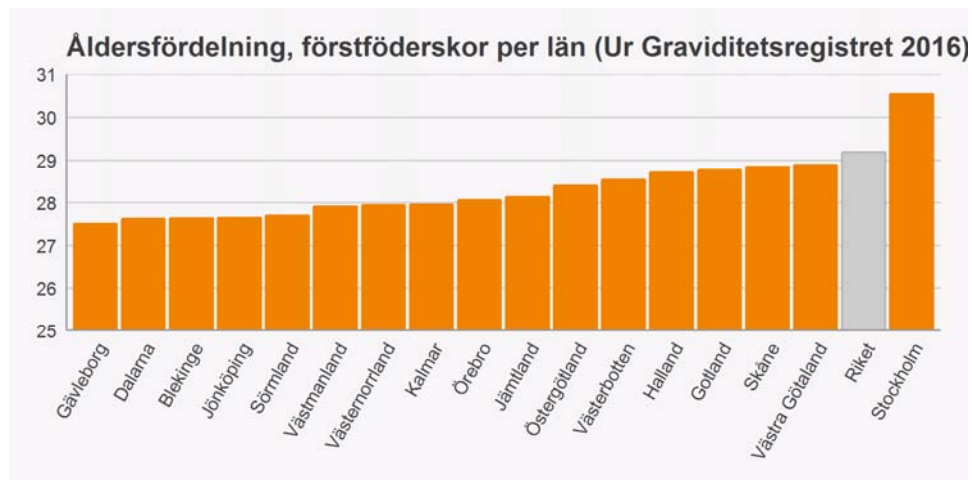
För att veta vad som är ett normalt förlopp behövs en realistisk patientinformation som används över hela landet. En sådan har utvecklats från lärdomar från fritextsvar i registret och kontakt med patientgrupper. Den finns i kunskapsstödet och kan användas för alla typer av bristning och efter klipp. Den kommer att ligga som grundförslag i enkäterna och behöver kompletteras med lokala kontaktuppgifter på respektive klinik.

Demografi

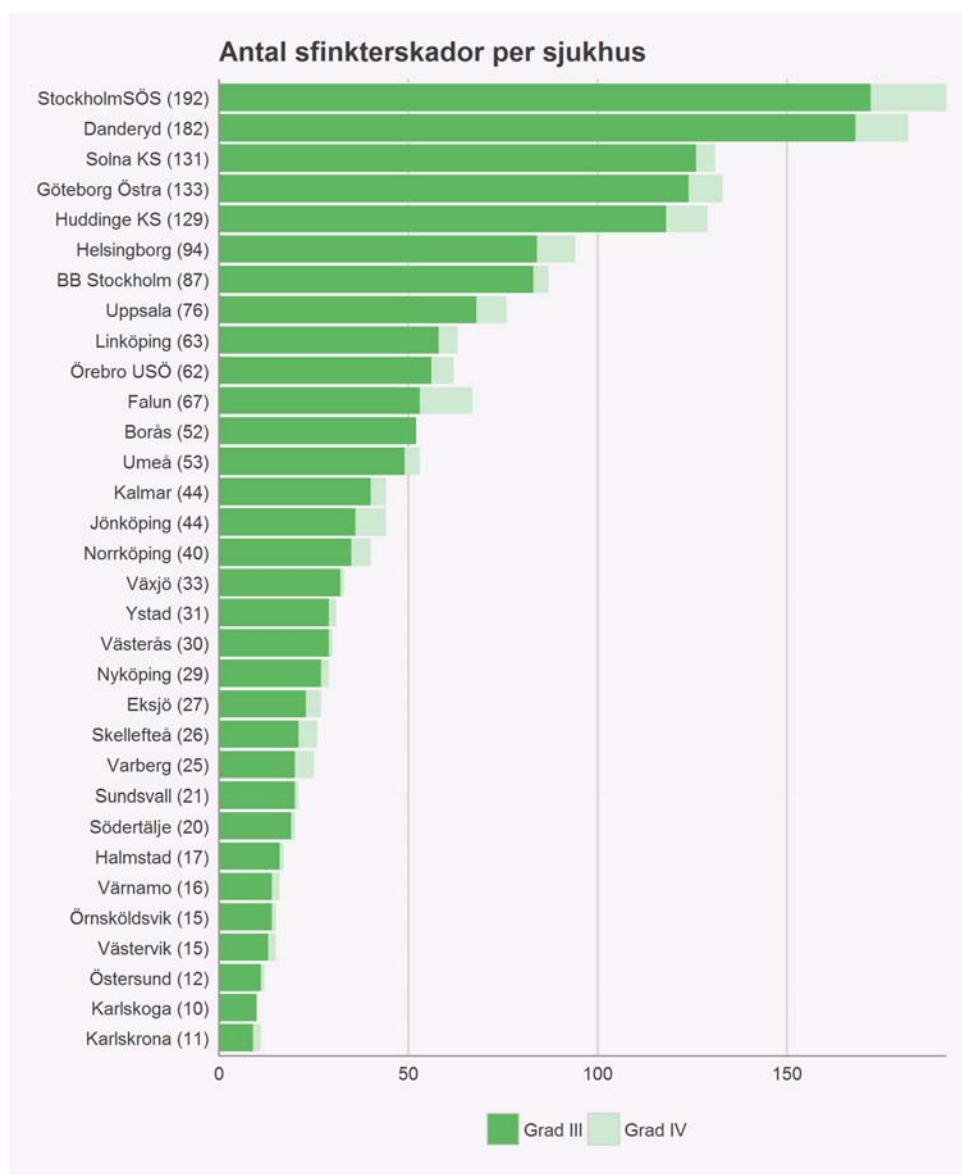
Medianåldern för kvinnor var 30 år. 95% av alla kvinnor var mellan 23 och 38 år gamla.

Figur 2. Åldersfördelning per sjukhus

Figur 3. Åldersfördelning, förstföderskor per län (ur Graviditetsregistret år 2016)

Figur 4. Antal sfinkterskador per sjukhus

Nationella resultat

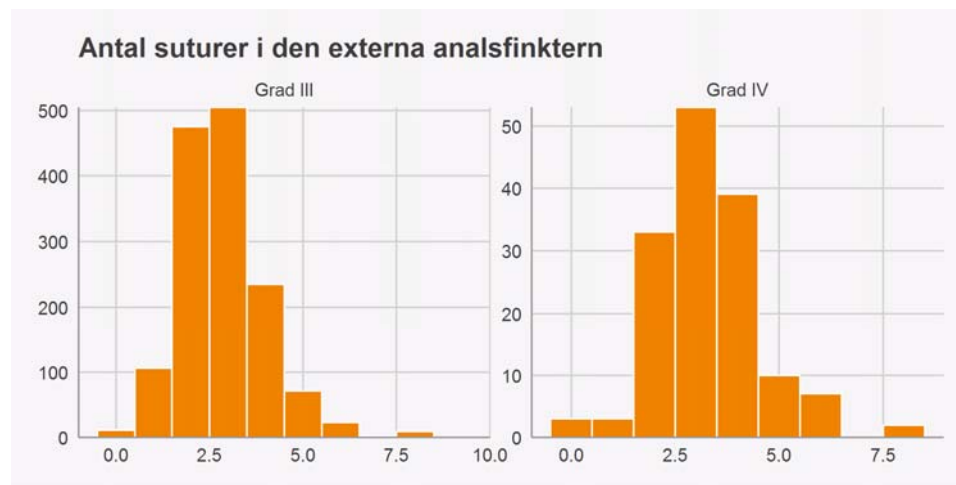
Obstetriska data och operation

Under år 2016 är 2157 kvinnor med sfinkterskada registrerade. Av dessa var 78.7% vaginala förstföderskor.

Av de 21.3% med grad 3-4 som hade tidigare vaginal förlossning, angavs tidigare sfinkterskada hos 18%, ej tidigare skada hos 64% och hos 18% saknades dessvärre uppgiften. Det återstår att analysera hur det går för de kvinnor som fått upprepad sfinkterskada. Incidensen av sfinkterskada hos omföderskor i allmänhet är ca 1.5%

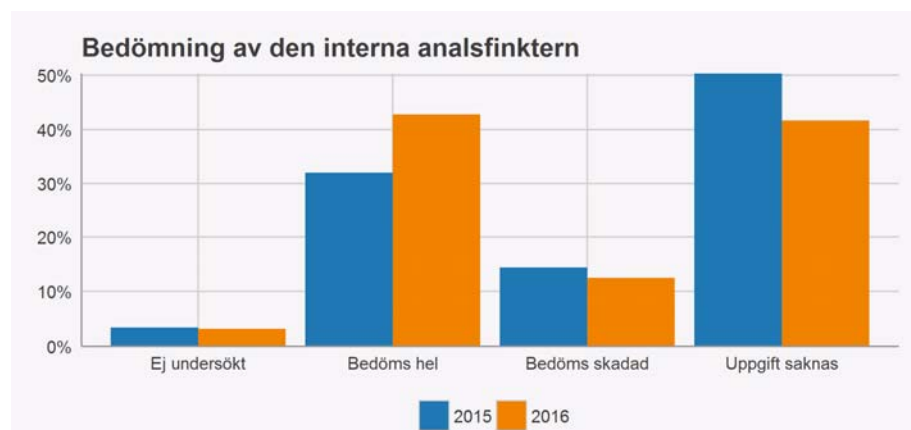
Under 2016 blev 25 patienter registrerade i registret utan angiven grad av perinealskada.

Medel-BMI, var något lägre än de som gäller för hela populationen gravida (Graviditetsregistrets årsrapport 2015).

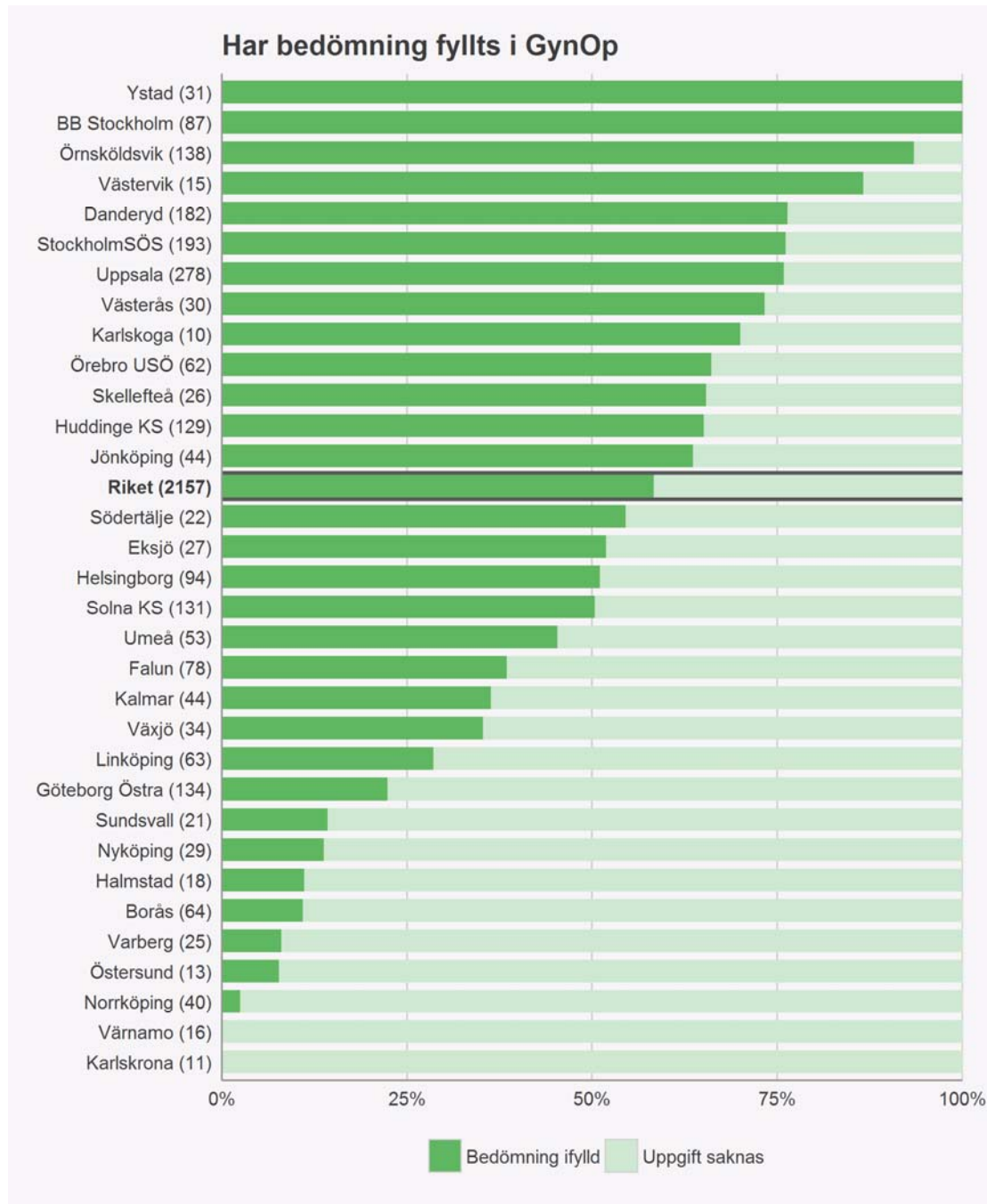
Figur 5. Antal suturer i den externa analsfinktern

I figur 5 ses hur många suturer man har suturerat den externa sfinktern med. Medelvärde är 2.85 för grad III respektive 3.28 för grad IV. 566 hade ej angett antalet suturer i registret. End to end är vanligast med 87.2%, överlappande sutur användes i 12.8 %. Uppgift saknades för 497.

Figur 6. Bedömning av den interna sfinktern

Den interna sfinktern är viktig för passiv kontinens och kontroll över vad som kommer ned i analkanalen, sk sampling. Ej upptäckt skada leder sannolikt till ej reparerad skada vilket innebär irreparabla, ofta invalidiserande besvär. Andelen fall där man angett att man bedömt interna sfinktern har glädjande nog ökat under året. I hälften av fallen finns ingen uppgift. Kan läkarna bedöma interna sfinktern? Kommer de ihåg att fylla i uppgiften "PISA"? (På sista sidan i denna rapport finns lathunden för PISA-uppgifterna). Skriver sekreterare in uppgiften i Bristningsregistret? Kunskapen om hur man rätt bedömer en sfinkterskada kan förmodligen förbättras. Andelen fall med skada, ca 10% stämmer med det förväntade.

Patientens upplevelse efter 8 veckor

Samlagsbesvär

Figur 8. Grad av smärta vid samlag före graviditet och 1 år efter sfinkterskada

Nästan 10% av kvinnorna uppgav samlagssmärta före graviditeten, knappt 50% ett år efter. När antalet kvinnor i registret ökar kan vi uttala oss om det är samma individer som har ont före och efter samt differentiera mellan grad 2 och 3-4.

Kontinens

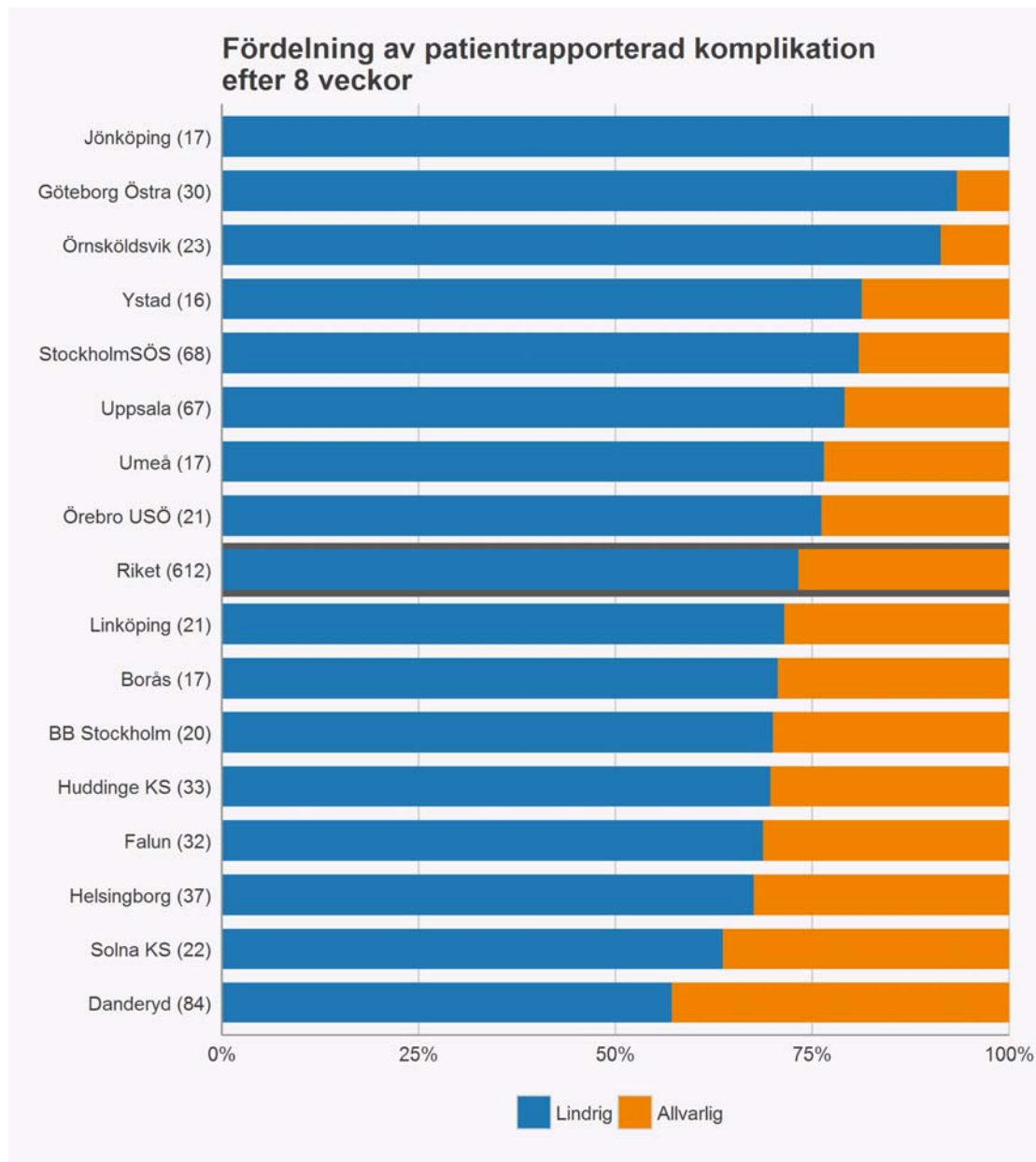
Urinläckage en gång i veckan eller oftare rapporteras av 2.2 % före graviditeten och 17.4% av kvinnorna 8 veckor efter förlossningen.

Svårighet att hålla gaser eller avföring beskrivs före graviditeten av 5.8% och 8 veckor efter sfinkterskada av 40.8%. 10% uppgav buksmärta före graviditeten som enligt Rom-kriterierna kan tyda på IBS. Hur det påverkar utfallet efter sfinkterskada återstår att analysera. Se vidare nedan under Wexner-score.

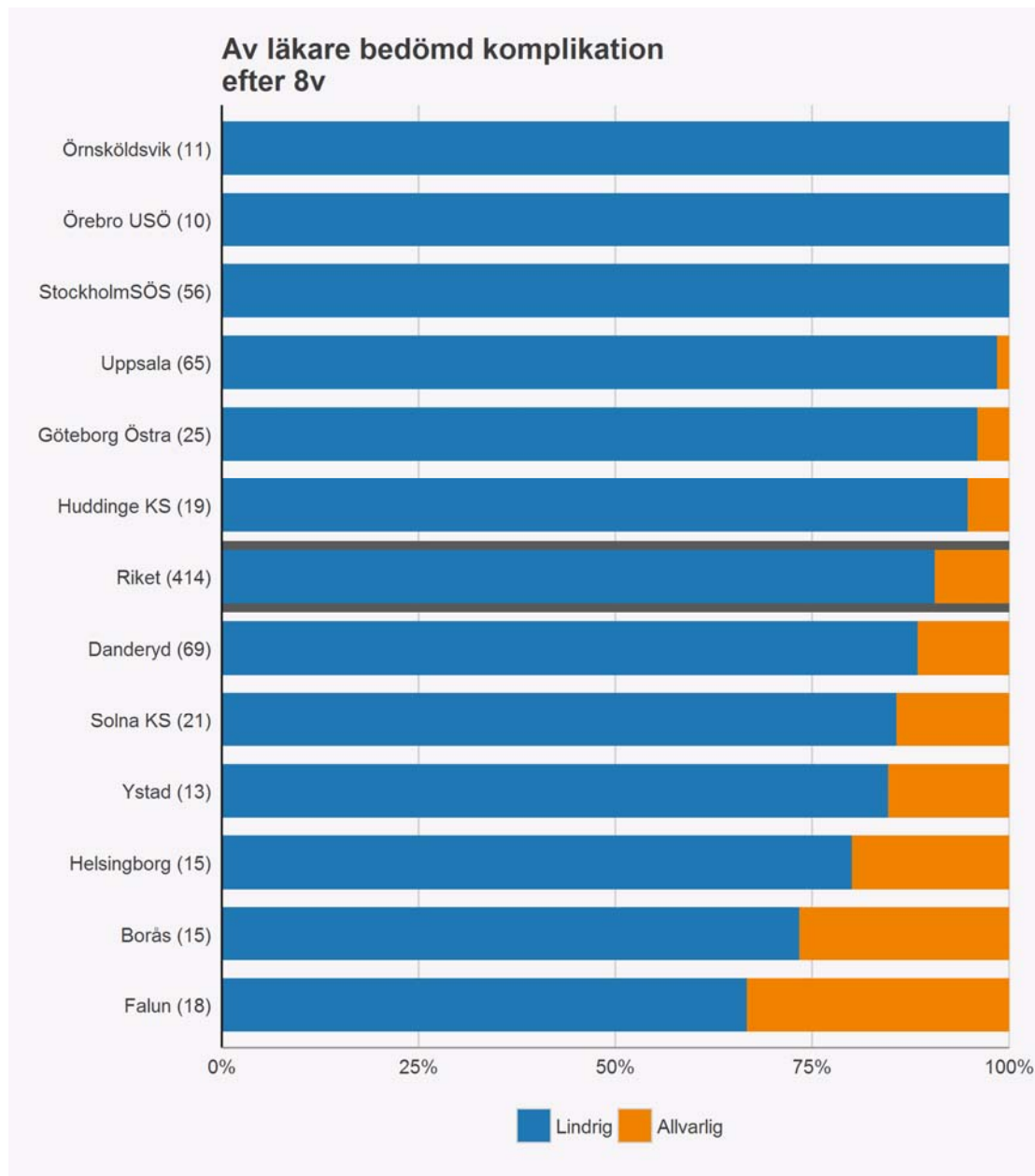
Komplikationer

Mediantid för när patienten uppger återgång till normal aktivitet är 5 dagar, motsvarande efter prolapsoperation 3 dagar (enligt årsrapport).

Endast 58% av kvinnorna upplever ett komplikationsfritt förlopp 8 veckor efter sin förlossningsbristning. Det skiljer mellan kvinnornas uppfattning om komplikationens allvarsgrad och bedömande läkares.

Figur 9. Fördelning av patientrapporterad komplikation efter 8 veckor

Figur 10. Fördelning av läkarbedömd komplikation efter 8 veckor.

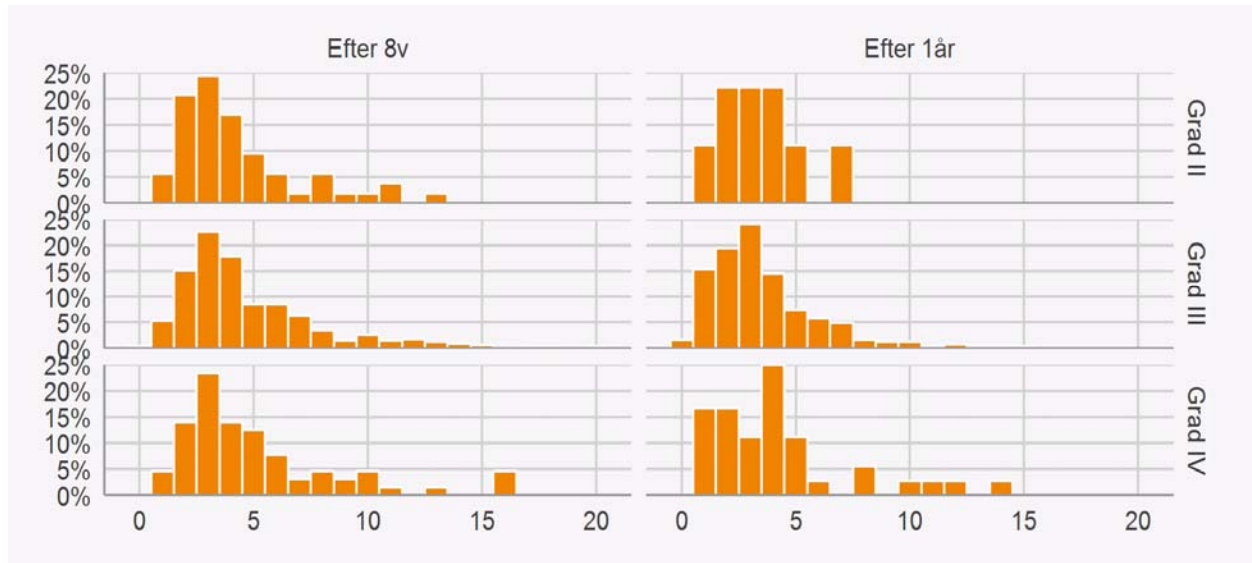
Avföringsinkontinens

På grund av svårigheter att hålla gas eller avföring efter 8 veckor graderade sig 572 kvinnor (28%) med Wexner-score, ett verktyg för att bedöma hur uttalade besvär man har. Mer än 4 poäng angavs av 30% och enstaka hade höga poäng talande för uttalad fekal inkontinens.

För 1-årsuppföljningen:

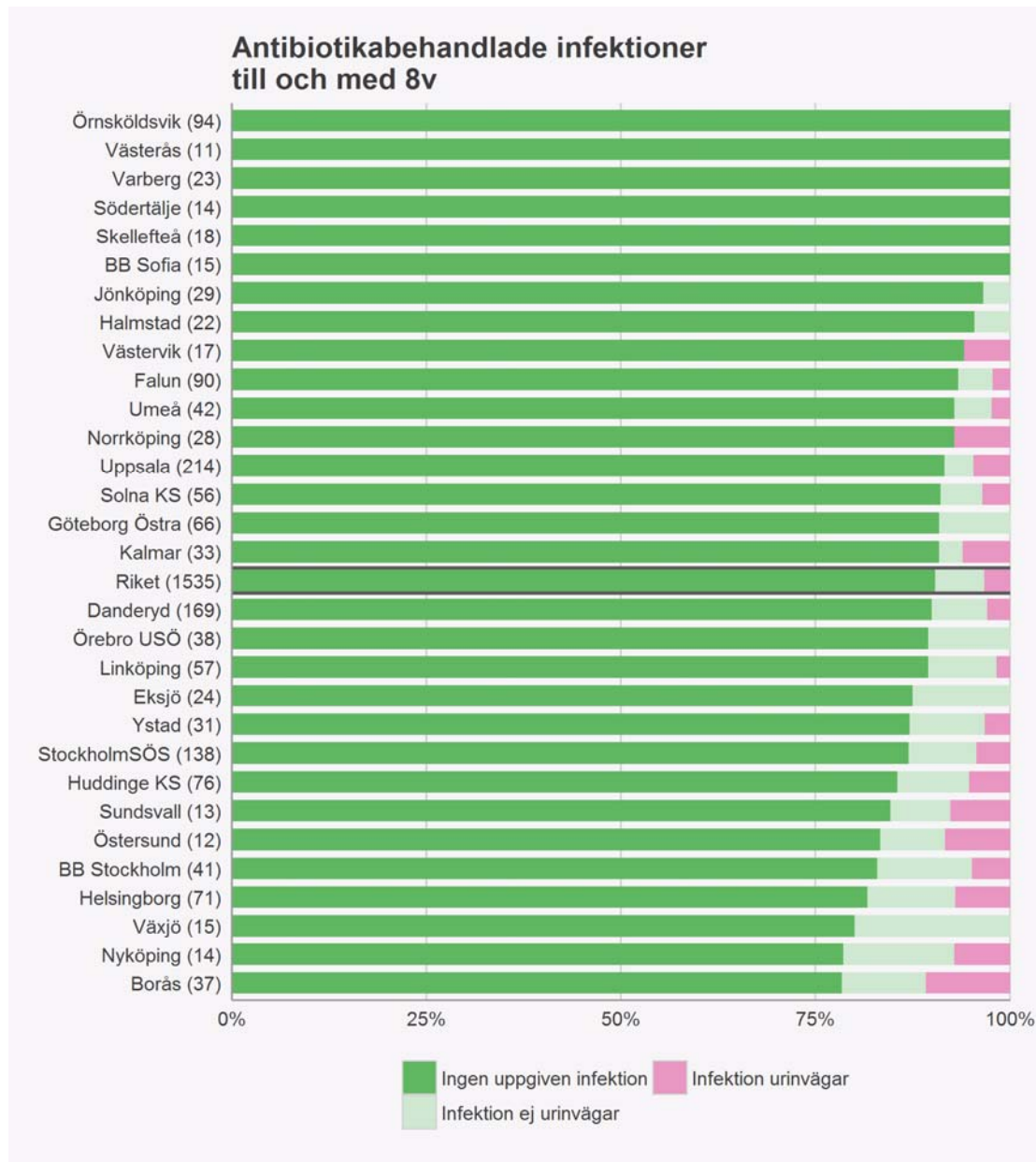
På grund av svårigheter att hålla gas eller avföring efter ett år graderade sig 286 kvinnor (20%) med Wexner-score, ett verktyg för att bedöma hur uttalade besvär man har. Mer än 4 poäng angavs av 17% och enstaka hade höga poäng talande för uttalad fekal inkontinens.

Att identifiera de kvinnor som har höga Wexner-score är något av det viktigaste som Bristningsregistret kan bidra med. Fekal inkontinens kan vara så pinsamt att man låter bli att söka vård. Alla behöver eller kan inte opereras, men alla bör få erbjudande om rätt utredning och behandling, konservativ eller kirurgisk.

Figur 11. Fördelning av Wexner-score grad II, III och IV.

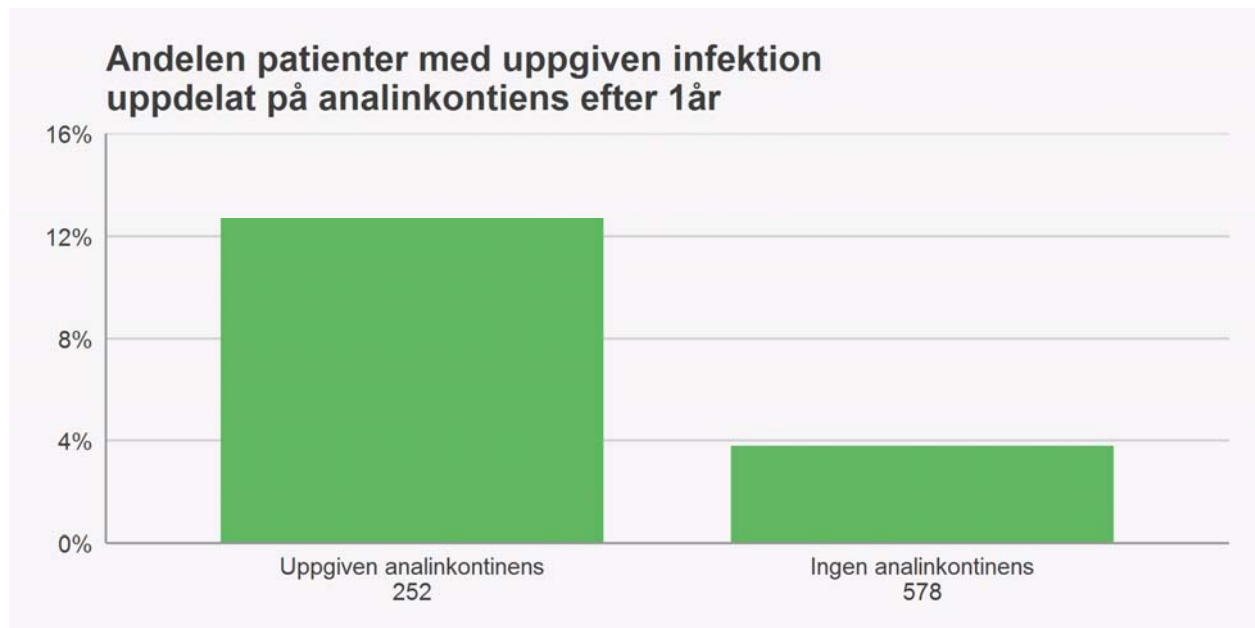
Infektioner

Figur 12. Antibiotikabehandlade infektioner till och med 8 veckor.

Infektioner är relativt sällsynta men tidigare ej visade data pekar mot att de ökar risken för analinkontinens mer än trefalt efter sfinkterskada (figur 13).

Uppgiften om infektioner under det postoperativa förloppet vore högst relevant att korrelera till antibiotikaproylax vid sutureringen. Tyvärr är rapporteringsgraden om antibiotikaproylax som en del av "PISA" så låg att det inte är möjligt. Det kan bara bli bättre. (På sista sidan i denna rapport finns lathunden för PISA-uppgifterna).

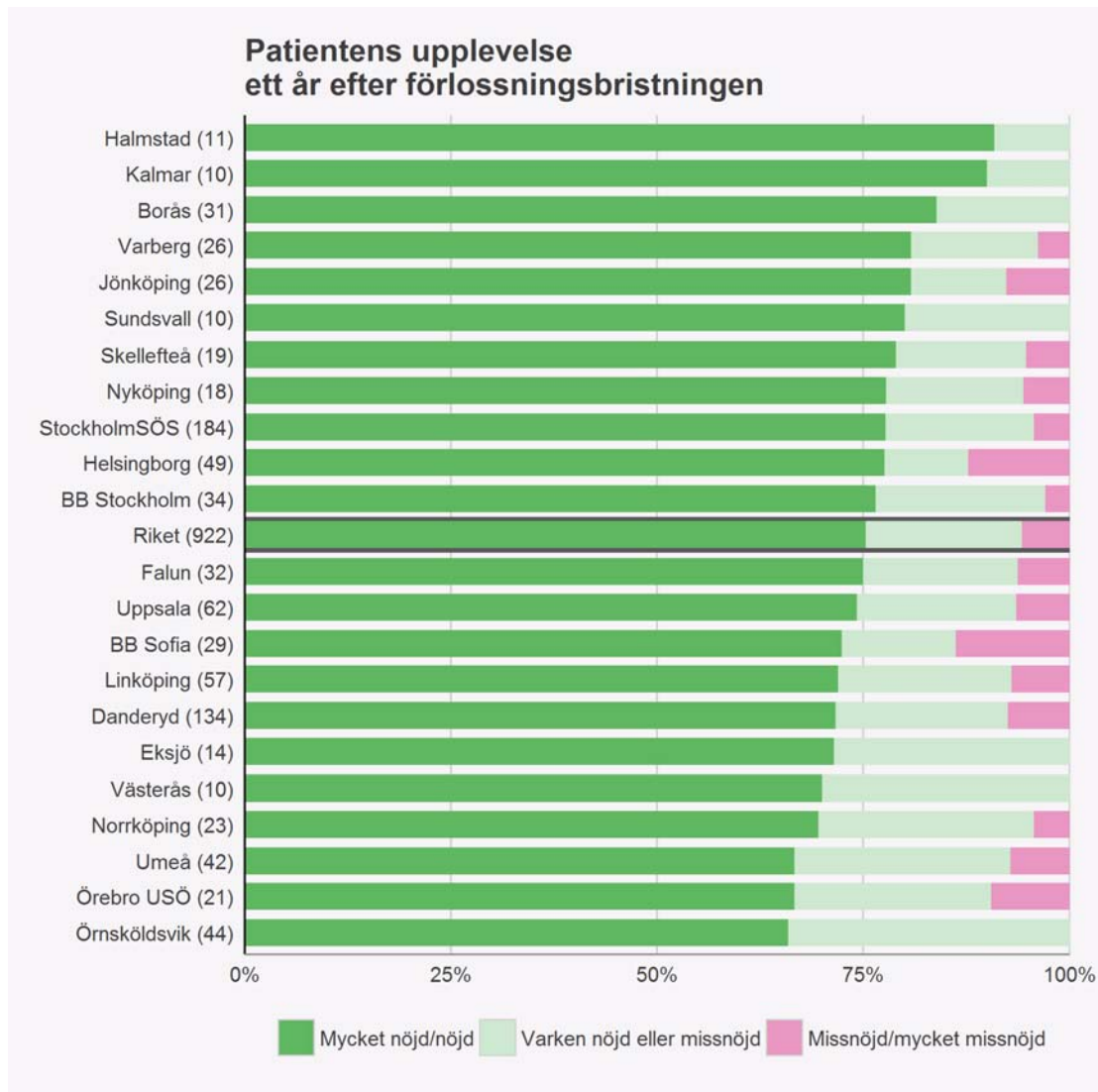

Figur 13. Ökad risk för anal inkontinens efter bristning med infektion (OR: 3.68 (2.1, 6.54); $p < 0.001$)

Resultat efter ett år

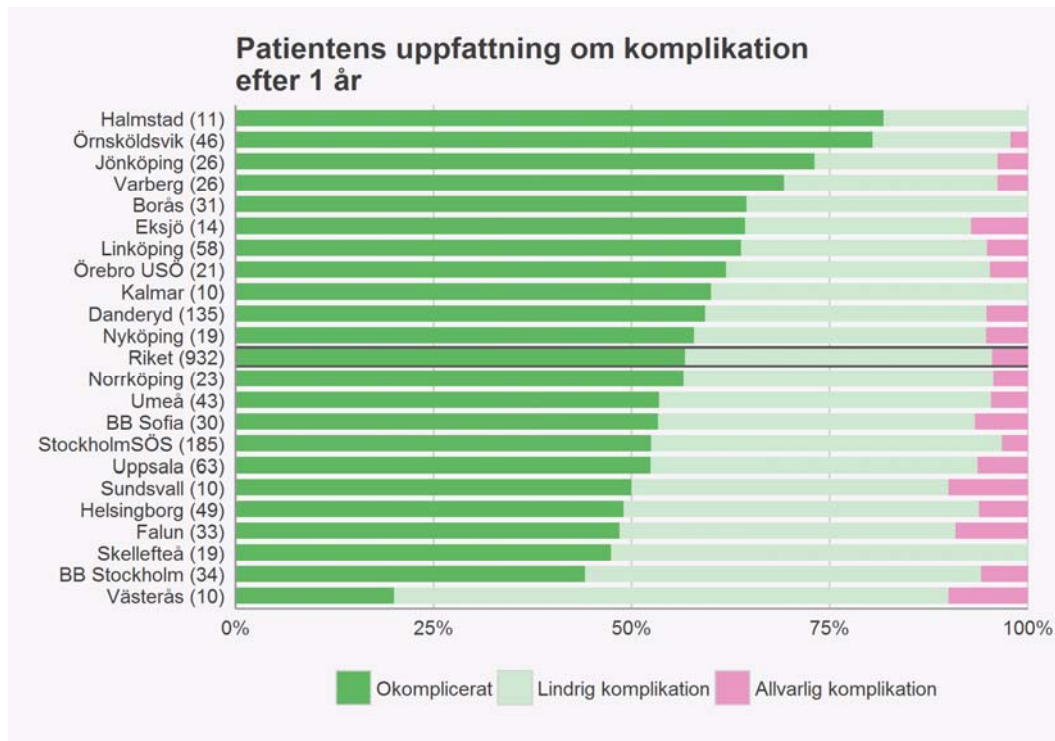
1001 kvinnor har svarat på 1-årsuppföljningen. Frågan är ställd som "hur har det blivit för dig efter förlossningsbristningen?". För övriga operationer i GynOp formuleras motsvarande fråga som hur nöjd man är efter ingreppet, vilket blir fel i bristningssammanhang, det är ju inget elektivt ingrepp. Den lilla andel kvinnor som anger att man är missnöjd bör följas upp såväl enskilt lokalt men även som grupp i registret som helhet.

Patientens nöjdhet

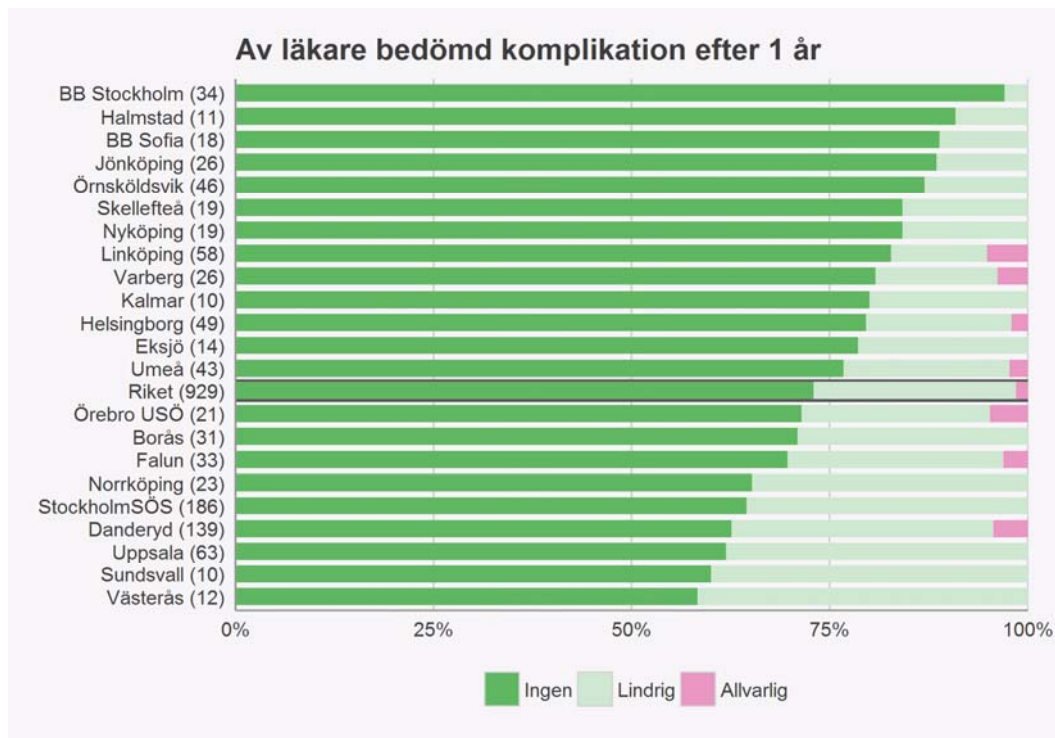

Figur 14. Patientens upplevelse ett år efter förlossningsbristningen

Komplikationer

Figur 15. Patientens uppfattning om komplikation efter 1 år

Figur 16. Av läkare bedömd komplikation efter 1 år

Det finns anledning att analysera komplikationerna och om det finns möjlighet att ändra i informationen eller uppföljning.

Resultat

Det är slående hur stor andel av patienterna som upplever komplikationer, både efter åtta veckor och efter ett år. Jag tolkar det som att vi inte riktigt informerat kvinnorna om hur långdraget läkningsförloppet kan vara. Det är en balansgång mellan att "oroa" och informera. Patienternas enkätsvar ger oss ny kunskap om hur det kan vara efter en bristning och har använts i utformning av patientinformation. Det pågår en kvalitativ sammanställning och analys av de många fritextsvaren som ett separat forskningsprojekt från Umeå. Fritextsvaren om komplikationer handlar t ex om smärta, påverkan på rörligheten och förmågan att sköta barnet, smärta vid avföring, tarmtömningsproblem och smärta vid samlag. Även ett psykologiskt lidande beskrivs där man känner sig traumatiserad, utsatt och misslyckad.

Behovet av psykologiskt stöd och uppföljning efter bristningar är ett förbättringsområde.

Ungefär en fjärdedel av kvinnorna uppger anal inkontinens efter en sfinkterskada. Det återstår att analysera om det finns gemensamma karakteristika eller vårdförloppsfaktorer hos dessa kvinnor. I de fall där kvinnan uppger analinkontinens är det viktigt att hon får kontakt med ett bäckenbottencentrum där utredning och eventuell behandling kan ske. Det är ett av Bristningsregistrets viktigaste syften. Resultaten av en eventuell sekundär sfinkterreparation är bättre ju fortare efter skadan den utförs.

Språk och kultur

Många kliniker har en hög andel icke svensktalande patienter. Enligt Graviditetsregistrets årsrapport 2014 är andelen kvinnor födda i Sverige 78.2%. Icke svenskspråkiga kan inkluderas i registret men besvarandet av enkäterna kan bli lidande. Jag resonerar att man som kvinna själv har ansvar för att be om hjälp med översättning i de fall man inte klarar språket. Registret används ju som ett verktyg för vårduppföljning. Att frågorna avser underlivets funktion kan ju göra det känsligt att be om hjälp. Men att frågorna ställs är en viktig markering om att vården i Sverige värderar och kan benämna kvinnors underliv.

Sammanfattande kommentarer

Bristningens omfattning har inte så stor betydelse som man tidigare trott för hur mycket besvär man får med smärta och analinkontinens.

Infektioner efter bristningar ökar risken för anal inkontinens och behöver förebyggas på bästa sätt.

En modern operationsmall för grad 2-, 3- och 4-bristningar skulle verkligen behövas i journalsystemen. Om vi får relevanta operationsmallar kan dataöverföringen ske direkt från Graviditetsregistret. Det skulle ge säkrare indata, automatgenererade diagnoser och frigör administratörernas tid.

Avsaknaden av uppgifter om den interna sfinktern kan bero på att man inte dokumenterat sin undersökning. Det kan också vara så att kunskapen om hur man ska gå till väga inte är känd på klinikerna. De kliniker som saknar eller har låg registrering hoppas jag tar upp samtalet internt. Ett öppet samtal om utbildningsbehov gagnar patienterna.

Ett kvalitetsmål inför nästa rapport från Bristningsregistret är att man har dokumenterat undersökning av den interna sfinktern i 90% av fallen, det klarar 3 kliniker idag.

I väntan på bättre mallar, vänligen bara skriv "PISA-variablerna" i fritext så att läkarsekreterarna kan föra in dem i registret. En lathund att kopiera finns på GynOps hemsida. <https://www.gynop.org/webhelp/gynopnet/gynopnet.htm>

Varje enskild barnmorska och läkare ser inte så många större bristningar. Där det saknas, bygg upp lokala nätverk av kompetenta team som kan stötta patienterna och känna igen signaler om komplikationer.

Tips för bättre svarsfrekvens:

De kvinnor som anslutit sig till Mina vårdkontakter 1177.se får meddelande om enkäter och påminnelser direkt i mobilen.

På gång

Kunskapsstödet om prevention, diagnostik, behandling och uppföljning av bäckenbotten-skador inklusive patientinformation är förankrat och det tekniska arbetet med webbutbildningsprogrammet har påbörjats.

Den nya patientinformationen läggs under april in i Bristningsregistret och kan användas för alla bristningar och klipp.

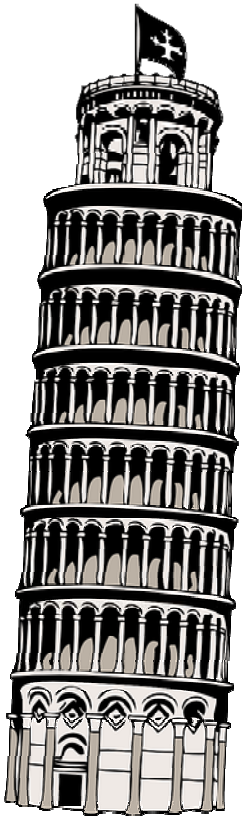
Till nästa årsrapport kommer vi att testa ett sammanvägt kvalitetsmått där man räknar in frekvensen av sfinkterskador (prevention), i hur många procent man bedömt den interna sfinktern (diagnostik), andelen patienter som uppger analinkontinens (sutureringskvalitet) samt andelen patienter som är nöjda efter ett år (uppföljning och eftervård). Så nu finns chansen att vässa sin organisation för att få nöjdare patienter.

Ordlista

Uppslagsord	Förklaring														
Anal inkontinens	Läckage av avföring														
BMI	Body mass index. Beräknas som kroppsvikt i kg dividerat med kroppslängd gånger kroppslängd, dvs kg/m² <table border="1"> <caption>Gränsvärden för BMI definierade av WHO.⁹¹</caption> <thead> <tr> <th>Viktclasser</th><th>BMI</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Undervikt</td><td>mindre än 18,5</td></tr> <tr> <td>Normalvikt</td><td>18,5–24,9</td></tr> <tr> <td>Övervikt</td><td>25,00–29,9</td></tr> <tr> <td>Fetma grad 1</td><td>30,0–34,9</td></tr> <tr> <td>Fetma grad 2</td><td>35,0–39,9</td></tr> <tr> <td>Fetma grad 3</td><td>mer än 40</td></tr> </tbody> </table>	Viktclasser	BMI	Undervikt	mindre än 18,5	Normalvikt	18,5–24,9	Övervikt	25,00–29,9	Fetma grad 1	30,0–34,9	Fetma grad 2	35,0–39,9	Fetma grad 3	mer än 40
Viktclasser	BMI														
Undervikt	mindre än 18,5														
Normalvikt	18,5–24,9														
Övervikt	25,00–29,9														
Fetma grad 1	30,0–34,9														
Fetma grad 2	35,0–39,9														
Fetma grad 3	mer än 40														
Elektiv	Planerad (operation)														
Fekal	Avföring, bajs														
IBS	IBS är en funktionell störning i mag-tarmkanalen där tarmen bland annat har ett stort rörelsemönster. IBS ger buksmärtor, förstoppning, diarré och ofta gasbesvär.														
LÖF	Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag. Om du drabbas av en skada i samband med hälso-, sjuk- eller tandvård kan du ha rätt till ekonomisk ersättning enligt patientskadelagen. Alla Sveriges landsting och regioner har tecknat patientförsäkring hos LÖF.														
Obstetrik	Läran om graviditet och förlossning, dess sjukdomar och vård														
Obstetrix	Obstetrix är ett av de journalsystem som används av barnmorskemottagningar/mödrahälsovårdscentraler och förlossningsenheter														
PISA	Se sida 17 i denna rapport.														
Prolaps	Framfall														
ROM-kriterier	Ett enkätverktyg för att bedöma om en patient har störningar i mag-tarmfunktionen.														
Sfinkter	Ringmuskel i t ex ändtarmen														
SFOG	Svensk förening för obstetrik och gynekologi. Föreningen utgör en sammanslutning av svenska gynekologer, obstetiker och andra för obstetrik och gynekologi intresserade läkare. De har ansvaret för undervisning i ämnesområdet på grund-, specialist och fortbildningsnivå.														
Wexner score	Ett enkätverktyg för att bedöma hur uttalade besvär en patient har med läckage av avföring eller gaser.														

PISA

Lathund för komplettering av operationsberättelse i Obstetrix etc för Bristningsregistret

1. **Perinealkroppen:** Måttet är anteroposteriort i gynställning.
Avståndet kan mätas med endoanalt ultraljud med fingret mot vaginalväggen, med vaginalt ultraljud mot sfinktrarna = avstånd mellan prob och analslemhinna eller uppskattas med bidigital palpation.
Tunnaste måttet anges.
Skriv i ett kommentarsfält i journalen
Perinealkroppen vid bidigital palpation: < 1 cm/1-2cm/>2cm
2. **Interna sfinktern:** Skriv i ett kommentarsfält i journalen
Interna sfinktern: Bedömd hel/bedömd skadad/ej undersökt samt ultraljud ja/nej
3. **Suturmaterial:** skriv vad du använder i de olika kommentarsfälten i journalen
4. **Antibiotika:** bör ges vid grad 3-bristning.
Skriv om givet eller ej i ett kommentarsfält i journalen